
21.01.09

OPERATION: ORFEO

HOTEL PRO FORMA

CONCERTZAAL - 20.00

19.15 Inleiding door Jan Vandenhouwe

CONCERTGEBOUW

BIO'S

Kirsten Dehlholm is de stichter van Hotel Pro Forma (1985). Zij heeft een achtergrond in de beeldende kunsten en begon haar performance- en theaterwerk in 1970. Hotel Pro Forma creëerde 32 grote en verschillende kleinere producties. Naast artistiek directeur van Hotel Pro Forma – een functie die ze deelt met de architect Ralf Richardt Strøbech – is Dehlholm ook regisseur van opera en theater voor institutionele theaters. Ze geeft regelmatig lezingen en workshops.

De mezzosopraan Baiba Berke (1981) studeerde aan de Jazeps Vitols Latvian Academy of Music bij professor Anita Garanca. Ze trad op verschillende theaterpodia op als uitvoerder van muziek in verschillende stijlen: musical, operette, barokmuziek, oratorium, hedendaagse muziek. Tot haar repertoire behoren werken van Vivaldi, Mozart, Rossini, Donizetti, Massenet, Britten, Bruckner en vele anderen.

De danseres Lisbeth Sonne Andersen (1974) studeerde aan de Nordisk Teaterskole in Arhus, Denemarken. Haar scenische expressie is gebaseerd op een fysieke theatertraditie die voortbouwt op Japans no-theater, butoh en hedendaagse dans. Ze maakt deel uit van de artistieke leiding van het gezelschap 'Out of Joint Production' uit Arhus en is zelf choreografe, freelanceperformer, danser en kostuumontwerpster. Ze werkte voor StudioRU Theater en Multimedia, Cassandra Production en Thomas Hejlesen.

Hotel Pro Forma, een productiecompagnie voor performancekunst, werd opgericht in 1985. Architectuur is een deel van de performance als co-player. Perceptie, perspectief en thema's uit de huidige wereld versmelten tot een conceptueel, visueel kunstwerk. Elke productie is het resultaat van een nauwe samenwerking tussen professionals uit verschillende disciplines: beeldende kunsten, architectuur, muziek, film, literatuur, wetenschap en digitale media. De producties worden gekenmerkt door een immense diversiteit.

Het Letvian Radio Choir werd opgericht in 1940. Sinds 1992 wordt het geleid door de chefdirigent Sigvards Klava en de dirigent Kaspars Putnins. Het permanente gezelschap van het koor bestaat uit 25 zangers, maar het aantal kan variëren van kleine groepen voor madrigalen tot meer dan zestig zangers voor grootschalige werken. Het repertoire strekt zich uit van vroege renaissance tot complexe hedendaagse muziek. Het koor werkt regelmatig in de radiostudio, brengt cd's op de markt en voert tot 60 concerten per jaar uit.

OPERATION: ORFEO (1993)

vocaal ensemble
Latvian Radio Choir

solozang
Baiba Berke

dans
Lisbeth Sonne
Andersen

dirigent
Kaspars Putnins

concept, regie
Kirsten Dehlholm

muziek
John Cage
Christoph Willibald
Gluck

arrangement
Bo Holten

libretto
Ib Michael

scenografie
Maja Ravn

lichtontwerp
Maja Ravn
Jesper Kongshaug
klankontwerp
Anders Jørgensen
kostuumontwerp
Annette Meyer

danschoreografie
Anita Saij

dramaturgie
Claus Lyngø

productiemanager
Jesper Sønderstrup

klank
Troels Bech Jessen

licht
Anja Myung Hansen

stage manager
Oskars Plataiskalns

techniek
Janis Kalnins
Janis Linins

laser
Emagit Design, Wim
Winkelmolen

managing director
Latvian Radio Choir
Reinis Druvietis

associate producer
Sarah Ford /
Quatenaire
tour manager
Aïcha Boutella /
Quatenaire

artistieke leiding
Hotel Pro Forma
Kirsten Dehlholm
Ralf Richardt Strøbech

zakelijke leiding
Hotel Pro Forma
Bradley Allen

projectcoördinatie
Hotel Pro Forma
Sofie Lebech

Oprichting en coproductie:
Århus Festival Week 1993.

Coproductie herneming:
Latvian National Opera,
Latvian Radio Choir,
Bikubenfondens, the
Danish Arts Council,
Committee for the
Performing Arts and
Hotel Pro Forma.
Hotel Pro Forma wordt
ondersteund door the
Danish Arts Council,
Committee for the
Performing Arts.

KUNSTRÅDET
Denmark Arts Council

In Memoriam: Orfeo

Het theater van de Deense theatergroep Hotel Pro Forma is een visueel theater. Het behandelt geen gebruikelijke thema's als liefde of politiek, maar wil abstracte begrippen zoals tijd, ruimte of eeuwige schoonheid zichtbaar maken. Volgens de beeldende kunstenaar Kirsten Dehlholm, die de theatergroep in 1985 oprichtte, hebben de voorstellingen van Hotel Pro Forma daarvoor een sacraal karakter. 'Ze zijn de expressie van een aangeboren verlangen naar datgene wat groter is dan ons, het mysterieuze en het transcendente.' Hotel Pro Forma wil tonen wat doorgaans onzichtbaar blijft.

Operation: Orfeo is theater als ritueel. Hoewel de visuele opera uit 1993 gebaseerd is op de mythe van *Orfeo en Euridice*, wordt het beroemde verhaal er niet op een traditionele, rechtlijnige manier verteld. De voorstelling bestaat uit drie delen: Orfeo's afdaling in de hel (twintig minuten in het duister), Orfeo's terugkeer met Euridice (twintig minuten in clair-obscur) en ten slotte het verlies van en de herinnering aan de geliefde (veertig minuten in het licht). Door middel van een scenische opeenvolging van beelden vol tegenstellingen – licht en donker, leven en dood – vertelt *Operation: Orfeo* de mythe in een figuratieve taal voor de zintuigen.

Trompe-l'oeil

Door te spelen met de wetten van de zwaartekracht en het perspectief, toont Hotel Pro Forma dat het begrip 'ruimte' meer inhoudt dan het vanzelfsprekende concept waaraan weinhetalledaagselevennaauwelijksaandacht besteden. De theatergroep regisseert niet alleen de bewegingen van acteurs, zangers

en dansers, maar ook de blik van de toeschouwer. De ruimte wordt opnieuw zichtbaar.

Daarom ontwikkelt Hotel Pro Forma de meeste van zijn voorstellingen voor ongebruikelijke locaties als musea, daken of loodsen. Kirsten Dehlholms vertrekpunt is altijd de keuze van een specifieke ruimte. De geschiedenis van een plaats en de atmosfeer van een gebouw geven een levend kader voor een voorstelling. De ruimte wordt een acteur.

Operation: Orfeo is Dehlholms eerste voorstelling voor een traditionele theaterzaal. Toch hanteert ze de klassieke theaterarchitectuur - met haar specifiek lineair perspectief - ook hier als een levende vorm. Op het podium staat een groot wit kader voor een stralend witte trap met treden van een halve meter hoog. Wanneer het publiek frontaal plaatsneemt voor het podium, krijgt het de indruk dat de trap oneindig is. Op de trap bevinden zich een koor, een danseres en een zangeres, die in de ruimte lijken te zweven wanneer de contouren van de trap onder een bepaalde belichting verdwijnen. Als de trap scherp belicht is, lijken de uitvoerders vast op de grond te staan. Ook het publiek wordt nu en dan meegezogen in een staat van gewichtloosheid en lijkt zich net als Orfeo op de drempel tussen wereld en onderwereld te bevinden.

Het ritme van het ritueel

Ook de tijd wil Hotel Pro Forma zichtbaar maken, niet de lineaire tijd van het klassieke drama, maar een tijd die telkens weer gecreëerd wordt, als ritme, als ritueel. Zoals de hedendaagse mens steeds vaker rituelen bedenkt om het dagelijkse leven structuur te geven binnen een steeds complexer wor-

dende wereld, zo schept Hotel Pro Forma structuren en patronen in de kunstwereld van het theater om de chaos van de buitenwereld te bezweren.

Volgens de belangrijke Duitse theaterwetenschapper Hans-Thies Lehmann kan het traditionele dramatische theater steeds moeilijker inspelen op de complexiteit van de huidige wereld. Het theater van Hotel Pro Forma is voor hem een typevoorbeeld van wat hij postdramatisch theater noemt, een theater waarin alle theatermiddelen niet langer ten dienste staan van een allesoverheersend plot of scenario, maar waarin de alle bouwstenen zonder hiërarchie naast elkaar kunnen bestaan: scenografie, tekst, muziek, dans, licht, publiek, acteur enzovoort. Ook een voorstelling als *Operation: Orfeo* is het resultaat van een enge samenwerking tussen professionals uit verschillende disciplines zoals visuele kunsten, architectuur, muziek, dans, literatuur en wetenschap.

Hans-Thies Lehmann wijst erop dat postdramatisch theater, waartoe hij onder andere het werk rekent van theatermakers als Robert Wilson en Jan Fabre, niet zelden een ritueel theater is dat zich als een landschap laat bekijken. In *Operation: Orfeo* worden alle uitvoerders elementen van een levend schilderij. De danseres glijdt tergend langzaam van de grote witte trap, gaat staan en klimt daarna de trap weer op. Is zij Orfeo? Of staat zij symbool voor Euridice?

Muziek van verleden en verlies

De minimalistische bewegingen van de twaalf koorzangers verwijzen naar de door hen gezongen muziek maar verdubbelen of illustreren deze niet. Naast een citaat uit Glucks

opera *Orfeo ed Euridice* en naast de speciaal voor deze voorstelling gecomponeerde muziek van Bo Holten, speelt vooral de vocale muziek van de Amerikaanse componist John Cage in *Operation: Orfeo* een grote rol.

In de *Hymns and Variations* voor koor uit 1979 paste Cage zijn zogenaamde 'harmonic subtraction technique' toe op twee hymnen van de achttiende-eeuwse Amerikaanse componist William Billings. Daarbij liet hij het toeval bepalen welke noten van deze hymnen al dan niet behouden bleven. Van de oorspronkelijke hymnen worden dus enkel die noten gezongen die na toevalsoperaties weerhouden zijn. Cage herhaalde hetzelfde aleatorische proces daarna vijfmaal op elk van de twee hymnen, wat tien variaties opleverde.

Voor *The Wonderful Widow of Eighteen Springs* uit 1942 en *Nowth upon Nacht* uit 1984, twee experimentele stukken voor solostem, baseerde Cage zich op een fragment uit de roman *Finnegans Wake* van James Joyce. De zanglijn van beide stukken is declamatorisch en slechts uit een beperkt aantal verschillende tonen opgebouwd. Het tweede stuk schreef Cage als in memoriam voor de zangeres Cathy Berberian, die het eerste stuk regelmatig vertolkte.

Al deze gezangen, die tot de meest vernieuwende van de twintigste eeuw behoren, hebben het over de herinnering aan muziek en muzikanten uit het verleden. Cage speelt er een spel met verleden en verlies. De keuze van Hotel Pro Forma om deze muziek een centrale plaats toe te kennen in het landschap van *Operation: Orfeo*, werd dus zeker niet door het toeval bepaald.

Jan Vandenhouwe

foto: Stephan Vanfleteren

IN DE KIJKER

vr 13.02.09 t.e.m. zo 15.02.09 / Concertgebouw / SHHHT!!!

In deze tijden van geluidspollutie, lawaaipolitie en gehoorschade is het festivalweekend SHHHT!!! een verademing. In drie dagen zoekt het Concertgebouw de tactiele klanken op, het fluisteren van instrumenten en de menselijke stem. De nauwkeurigheid waarmee componisten van vandaag werken met geluid heeft bij velen in een verstilde esthetiek geresulteerd. Laat u verrassen ... en denk eraan: SHHHT!!!

vr 13.02.09 / 20.00 / Concertzaal / **Currende** / **Lamentations & Whispers**

za 14.02.09 / 20.00 / Concertzaal / **Nieuw Ensemble** / **Fluistermuziek**

zo 15.02.09 / 10.30-19.30 / Concertgebouw / **Fluisterhappening** / SHHHT!!!

CONCERTGEBOUWCAFE

Geniet van een verwenkoffie, fingerfood of lunches à la carte in het Concertgebouwcafé. Beluister aan je tafel de cd-selectie als voor- of naproefje van een concert, of lees er een goed boek van het Concertgebouw. De cd's en boeken zijn bovendien ter plaatse te koop. Tijdelijke fototentoonstellingen komen goed tot hun recht in de hedendaagse architectuur van Robbrecht en Daem. U vindt dit rookvrije cultuurcafé op de benedenverdieping van het Concertgebouw.

tickets & info: www.concertgebouw.be / ☎ +32 70 22 33 02 / 📍 In&Uit, 't Zand 34, 8000 Brugge

DISCOVERY

DISCOVERYPAS
50 % KORTING VOOR JONGEREN

West-Vlaanderen

BRUGGE

DeMorgen
een open geest zoekt meer

Knack
weekend
FOCUS

Klara

PORT AUTHORITY
ZEEBRUGGE

Electrabel

FLUXYS
EXCELLENCE IN GAS TECHNOLOGY

BOMBARDIER